

EMÖD TAMÁS ÉS JUHÁSZ GYULA

Kétköltő mindörökké tartó barátsága Váradtól Szegedig
— Husz éves levelezés megható dokumentumai

...Ki tudja majd, ha elmegyünk mi sorba,
A mi husz évünk miről álmódott,
Hogy mi hullt velünk — magyar sors — a porba,
Ki látja majd a régi Váradot? ...
(Dutka Ákos).

Ady, Tóth Árpád, Juhász Gyula, Kosztolányi, Móra Ferenc, Somlyó Zoltán, Karinthy után most elment Emőd Tamás is. Ki van itt még a régi Váradról, ami nemcsak Szigligeti, a Bémert-teret, a „peceparti Pársit” jelentette, hanem egy korszakot, három évtized előtt egy korszakot, amely azóta az új magyar irodalom történetének egy korszakos fejezete lett. A Holnap „hétmagyarjai” közül Ady, Juhász, Emőd az égi Bodegában álmodoznak vissza a régi Váradra és azokra, akik még itt vannak. Az olvasó, a régi ifjuság még itt van és tanuskodik egy heroikus korról, amelyben esemény és forradalom volt egy-egy vers megjelenése, hét ismeretlen fiatal költő harcbakezdése, amely újraszántotta a magyar irodalmi életet. Néhány bajtárs, néhány barát, néhány kö, kávéházi márvány, egy-egy levél, egy-egy furcsán visszanező fénykép még idézi a váradai idők regényes, könnyes emlékeit, aztán ezek is elmúlnak, sárgán és megfakultán zörögnek és hangtalanul elmúlnak és időben.

Néhány eleven dokumentumot szeretnék megmenteni a gyorsan és kiméletlenül lovagoló évekből, amelyek még őrzik ezt a korszakot, ennek a korszaknak egy-egy fájdalmasan szép személyes emlékét, amelyekből megépül az új magyar irodalom néhány felejthetetlen épülete. Költők, lázas-lelkes fiatalok kerültek össze a váradai lombok között, akiket nemcsak a közös eszmények, a magyar szó új zenéje hozott össze, de akik ebben a heroikus harcban mindvégig barátok is maradtak és kitarítottak egymás mellett még akkor is, ha a múló életek növekvő lázában hosszú évek szakították is el őket egymástól. A váradai „hétmagyarok” közül Emőd Tamás egy életre szóló élményt és barátságot ápolt Juhász Gyulával, aki másfél évvel megelőzte az uton Emőd Tamást. Nyolc magára bilineselt néma év és annyi reménytelen kísérlet után másfél év előtt, egy hűvös koratavaszi napon aztán sikerült. És most annyi év után az égi szférükön találkozik a két váradai költő.

A barátságot számos szomorúan szép levél dokumentálja. Egy-egy fakó sor megvilágít okokat és indokokat, amelyekből kialakult egy-egy küzdelem és amelyek miatt betelt két költő sorsa. A holnaposok a maguk „Benjaminjának” nevezték még az első váradai évekből Emőd Tamást, a finem rimék és a halk énekek poétáját, aki alig volt még tizenhétéves, amikor közösséget és lelkes harcot vállalt az akkor kialakuló váradai csoporttal. A többiek akkor újságírók, tanárok, szerkesztők, vezércikkírók voltak, akik maguk közé fogadták az iskola padjait csak éppen hogy elhagyó tizenhétéves költőt. És ez a meleg szeretet a gyengédség érzésével megmaradt mindvégig, akkor is, amikor már elmúlt a lázasan lobogó ifjuság kora, Ady Párisba került, Juhászt tót falvakba sodorta helyettesitanári sorsa és Emőd Tamás az egyik pesti színház élére került.

Juhász Gyula halála napjait gyengéd szeretettel őrizte meg Emőd Tamás barátságát és ezt az irodalomtörténeti dokumentumot őrzik azok a levelek is, amelyek a múló, öregedő évek során egymáshoz kapcsolják a két elválasztott éltű költőt és amelyeket most kutatott fel a sárguló, porladó, elvesző, néhány papírlapból álló hagyatékek közül Kilenyi Irma, aki a lelkes szeretet minden gyöngédségével végezte Juhász Gyula mellett a legnehezebb és legbetegebb évek során

is az önként vállalt, titkos titkári teendőket. Őrizte a verseket, levelezett egy-egy kéziratért, könyvért, hogy megőrizze a költő, bucsuzó költő számára — a kiméletlen életet. Ezek közül a sárguló, zizegő dokumentumok közül került most elő néhány sok mindent meghirdető levél, amely egy korszakra szóló költészetet és egy életre szóló barátságot is jelöl Juhász Gyula és Emőd Tamás között.

VÁRAD — SZEGED

A háboru alatti időkből szól az a néhány sor, amit Emőd Váradról küldött Szegedre.

„Édes Gyulám! Kérlek, hogy a Hét-ben jelzett készülő új kötetedből egy ciklusra való emlékezősek és amik mostani életedről beszélnek — küldj nekem a Nagyvárad Napló szerkesztőségébe. A könyvnek akarok bejelentő tárcát és külön rólad egy tárcát. Erdemes, mert itt sokat gondolnak rád és a könyv ügyét fogja szolgálni. Ez pedig a legfőbb. Ne lustálkodd el a dolgot. És olyasmint küldj, ami Pesten nem jött, mert a pestiket én hűségesen átvágtam mindenkor a Naplónak.

En örült sokat kinlódtam: két hete, hogy levettem a katonaruhát. Hallani fogsz még ezekről a napjaimról. Végtelenül le vagyok törve. Vesebajjal szabadságoltak három hónapra. Hogy mi lesz velem, az Isten tudja.

Ady jön a héten Váradra és egy hónapig itt lesz. Most Mária Grünben van Fehér Dezsőnével és Wertheimstein Viktorral. — Dutkának is gyönyörű új dolgai vannak. Antal Sándor itt van, itthon is marad. Tisztelet a fiuk ölelnek és csókol szeretető szívvvel Tamásod”.

A HATÁRON ÁT ...

Négy-öt év múlt el a háboru és az összeomlás, a megszállás fekete éveiben, amíg a két költő ismét összetalálkozik. Juhász Gyula akkor már túl volt első kísérletein, amelyekkel menekülni akart az életből. Visszahozták a meredek széléről és ezekben az években bezárkózott szegedi falai közé, ritkán járt emberek közé, csak a szegedi redakciókat látogatta és a „Szeged”, majd a „Délmagyarország” számára írta kristálytisza verseit és hetenkint egy-egy áhitatosan szép vezércikkét. Emőd Tamás már Pesten van, onnan írja 1921 februárjában a következő levelet Szegedre:

„Drága Gyulám, furcsa ugy-e, hogy egyszerre, nemistudomhány esztendő után levelet kapsz tőlem? Istencem, hányszor akartam írni Neked, hányszor akartalak meglátogatni. Volt már úgy is, hogy állomásig jutottam, de nem lehetett. — vissza kellett fordulni. Nem magyarázom én ezt bővebben, tudod, hogy van ez, igérni magunknak folyton a legkedvesebb fiatalságunk legdrágább embereivel való találkozást, aztán eltenni szépen, óvatosan, áhitattal ezt a kérdést legbelsőre, pihentebb napokra. Én így vagyok a Veled való találkozással; tartogatom magamnak, félreteszem, halogatom, várok rá és sokszor kiélem magamban, ahogy gyerekkoromban cukorral, könyvvél tettem; eltettem, élveztem, hogy van és csak sokára nyultam hozzá. Tartogatom magamnak a mi találkozásunkat egyszer, mert már kevés tartogatni valóm van a váradai évekből, — hiszom, kopaszodom erősen, fogynak a szenzációim. Ha nagy szükségem lesz rá, hogy kisírjam, ki-

MERANO

szálloda

Budapest, IV., Bécsi-ucca 2 szám

Exklusív belvárosi családi ház.

Propagandaárak kizárólag belső utasok számára. — Kifogástalanul berendezett, hideg-meleg tolvotizes, központi fűtéses szobák:

Egyágyas	5.—
Kétágyas	8.—
Egyágyas háromszori elkezéssel	8.—
Kétágyas háromszori elkezéssel	14.50

Egy heti tartózkodásnál a taxi költségét a pályaudvartól és vissza megterítjük.

Szobát ajánlatos előre rendelni.

beszéljem már magamat, mégis le fogok szaladni hozzád. Addig jól eldugom az egy aranyomat, ami még megvan. Majd lent Szegeden felváltjuk egy éjszaka. De így vagyunk Dutkával is. Egy városban élünk, tudják egymás címét, mélyebben, igazabban és gyöngédebben szeretjük egymást, mint valaha és nem találkozunk sohasé. Neki is, nekem mindennap előlről kell kezdeni a küzködést, várunk mindakellen az egy nyugodt délutánra. Talán a nyar meghozza, tíz-tizenkét év után. De sok vallani és vallatni valónk volna, talán összeülhetünk hármásban valahol.

Egy évet otthon töltöttem Váradon, egy szőlőben. Udvardyval, Tabéry Gézával, Balogh Pistával üldögéltünk estéket és délutánokat a Kargerben, sokat emlegettünk. Ott volt a tányérod, borod, széked mellettünk, csak le kellett volna telepedned mellettünk. Most megint itt vagyok és csinálom tovább kabarét, mert nem lehet élni másképp, még most sem. De — hosszú gitározás után — most, tavasz végére jön talán egy másféle verseskönyvem, mint a váradiak és a pestiek. Gyűl-gyűl és csak akkor írok, amikor ráérek egy kicsit magamba, magamnak, sirni. Van mér, elég, nehezen, csunyan éltem 914 óta. Most Budán lakom évek óta, Margitkört 54 alatt. Pestre nem járok, csak a postám megy be, már egy-két év óta, — magam, ha nagyon muszáj. Múltkoriban egy délutánon át vártalak a Gellért-kávéházban. Ültem estig, nem jöttél. — nem sikerült most sem. Hozzám nem jár senki, csak Pista, Tabéry Ivánnal. Szombat esténként jönnek, ilyenkor Adyt, Téged olvasunk, iszogatunk, emlékezünk, éjfélig. Betoppantnálunk közénk!

Most is oka van, hogy írok Neked. Váradon összeszedtem, kivagdostam régi lapokból, levéltárból egy esomó ott megjelent versesed, miknek nagyrészt nem látom a könyveidben. Most kaptam a Nefejejes-et, — abban sincs benn egyik sem. Hozzad akarom juttatni ezeket, pár napja, hogy átesempésztek őket a határon és felküldték hozzám. Ha kell, elküldöm. Add meg a pontos címedet. De csak úgy küldöm, ha előbb Te küldsz nekem egy arcképet, olyat, amilyen a Nefejejes-ben van! Sokszor ölel, csókol

Emőd Tamásod.

Akkor már határ választotta el Pesttől, Szegedtől Váradot és esempészni kellett a verseket ... Két költő megható barátsága gyul ezekben a sorokban, a hazajutott barát azzal tölti váradai otthoni napjait, hogy a másik váradai költő elküldött, egy napra ítelt versit kutassa a megsárgult váradai újságok hasábjain ...

VERSET, DARABOT KÉR A SZÍNHÁZ

Megint évek mulnak, míg egymásra talál a két váradai barát. Emőd ekkor már az Andrásy-utí

Figyelem!

Németországi tanulmány utamon szerzett tapasztalataim alapján létesített **Mechanikai Gyorstalnaló**

Női sarok P 0-40-161
Női féltalp P 2-00-161

Férfi sarok P 1-00-161
Férfi féltalp P 2 70-161

Is munka
Is anyagok
Pontos kiszolgálás!

Papp Béla
cipézm. Feketesas-u. 8.